

Complexnummer: 522292

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Krankzinnigengesticht

Aantal complexonderdelen

2

Monumentnummers van complexonderdelen

522293, 522294

Woonplaats

Dordrecht

Gemeente

Dordrecht

Provincie

Zuid-Holland

Hoofdadres van hoofdobject

Museumstraat 40, 3311 XP Dordrecht

Complexomschrijving

Inleiding

In de historische binnenstad gevestigd Museumcomplex bestaande uit een samengesteld, in Neo-Classicistische stijl gebouwd MUSEUMGEBOUW, oorspronkelijk KRANKZINNIGENGESTICHT, en een vroeg twintigste eeuws HEKWERK. De op deze locatie aan de toenmalige Lindengracht staande gebouwen van het Agnietenklooster en vervolgens het Heilige Geest- en Pesthuis ter Grote Kerke, werden in 1852 in Neo-Classicistische trant door gemeentearchitect G.N. Itz verbouwd ten behoeve van het Stads Geneeskundige Gesticht voor Krankzinnigen. Het complex kreeg toen in grote lijnen het huidige aanzien. In 1898 werd het complex verlaten door het gesticht. In de jaren 1902-1904 werd het complex ingericht tot gemeentemuseum en kreeg toen een nieuwe entree in het terugliggende volume aan de Museumstraat. Het aan de Museumstraat staande hekwerk dateert uit deze verbouwingsjaren en is de erfscheiding voor een oude stadstuin, waarin nog zeer oude (beuken)bomen staan. Het museumgebouw maakt deel uit van het beschermde stadsgezicht van Dordrecht.

Omschrijving

Het museum is samengesteld uit een aantal op elkaar aansluitende rechthoekige bouwdelen met twee bouwlagen onder plat, schild- of zadeldak. Het museum bestaat uit haaks op elkaar staande bouwdelen; een noordwest-zuidoost gericht T-vormig gedeelte met de huidige hoofdentree in het evenwijdig, direct aan de Museumstraat staande gedeelte en een lang, noordoost-zuidwest gericht, de oorspronkelijke hoofdentree van het museum bevattend gedeelte met een dwarsvleugel. Deze delen worden met elkaar verbonden door een tussenlid, waarvan de

zuid-westelijke langsgevel aan een tuin grenst. Deze tuin ligt tussen voornoemde bouwdelen en achter een vroeg twintigste-eeuwse erfscheiding met hek. In de tuin staan een aantal monumentale beuken, kastanjabomen en essen. De tuin is langs de Museumstraat afgezet met ijzeren hekken boven een gemetselde erfafscheiding. De lange achtergevel van het museum ligt aan de Veststraat. Een deel van de achterkant van het museum ligt aan een eveneens via de Veststraat te bereiken binnenplaats, die aan twee zijden is omgeven door gevels van het museumcomplex.

Waardering

Het museumcomplex, oorspronkelijk kranzinnigengesticht, is van algemeen belang vanwege de architectuurhistorische en cultuurhistorische waarde en vanwege de stedenbouwkundige waarde.

- Het museumcomplex is van cultuurhistorisch belang vanwege de diverse bijzondere functies die het in de loop der eeuwen heeft gehad.
- Het complex is van architectuurhistorisch belang als een goed voorbeeld van een voor de bouwtijd karakteristieke bouwstijl, als een representatief werk uit het oeuvre van de Dordtse gemeentearchitect G.N. Itz, en vanwege de afleebaarheid van de bouwgeschiedenis.
- Het museumcomplex heeft ensemblewaarde vanwege de visuele en functionele samenhang tussen de vleugels van het complex en het hekwerk. Het complex heeft stedenbouwkundige waarde als een monumentaal onderdeel van de beschermde historische binnenstad.
- Het complex is tevens van belang vanwege de herkenbaarheid en de grote mate van gaafheid van het exterieur.

Monumentnummer*: 522293

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 24 december 2001
Kadaster deel/nr: 82978/126

Complexnummer

522292

Complexnaam

Krankzinnigengesticht

Woonplaats*

Dordrecht

Gemeente*

Dordrecht

Provincie*

Zuid-Holland

Straat*

Museumstraat

Nr*

40

Toev.*

Postcode*

3311 XP

Woonplaats*

Dordrecht

Situering

Locatie

Kadastrale gemeente*

Dordrecht

Sectie*

H

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

4511

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

MUSEUMGEBOUW, oorspronkelijk gebouwd als KRANKZINNIGENGESTICHT, hoofdonderdeel van het museumcomplex. De gebouwen van het op deze locatie staande Pesthuis werden in 1852 door gemeentearchitect G.N. Itz ten behoeve van het gesticht verbouwd in een aan het Neo-Classicisme verwante bouwstijl. Het middendeel van de pal aan de straat staande voorgevel is zeker door Itz ontworpen, terwijl de lagere en ondiepe zijflanken mogelijk ouder zijn. In de jaren 1902-1904 werden de gestichtsgebouwen verbouwd en ingericht als gemeentemuseum. Destijds betrof het museumgedeelte alleen nog het terugliggende, evenwijdig aan de straat gelegen volume en de korte dwarsvleugel er rechts van.

Omschrijving

De symmetrische middenpartij van de direct aan de Museumstraat liggende gevel is opgetrokken in donkere baksteen, de lagere en ondiepe, waarschijnlijk oudere zijflanken zijn opgetrokken in gele IJsselsteen. De gevel heeft een hardstenen plint en hardstenen waterlijsten ter hoogte van de onderdorpels en een geprofileerde houten daklijst met in het middendeel een reeks consoles. De gevelranden van de zijflanken zijn afgezet met een houten entablement met geprofileerde kroonlijst.

Het vierassige middendeel heeft op de begane grond binnen profiellijsten staande rechtgesloten vensters met achtruits schuiframen en op de verdieping eveneens rechtgesloten vensters met zesruits ramen. Aan weerszijden van dit bouwdeel staat een geblokte hoekliseen van hardsteen en in het midden loopt de hardstenen plint door tot

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

de onderdorpels. In beide zijflanken een grote rondboogvormige gevelopening onder een afgeknotte ellipsboog. Aan de rechterzijde is deze ingevuld met paneel-vleugeldeuren met een stolpnaald. Het bovenlicht bevat gietijzeren tracteringen. De voormalige ingang aan de linkerzijde is dichtgemetseld. De twee halfronde vensters in dit geveldeel bevatten gietijzeren ramen, die op een dunne hardstenen waterlijst staan. De voorgevel heeft een entablement dat in het middendeel is voorzien van schotelankers en consoles met acanthusbladeren. Het middendeel wordt beëindigd door een mezzanino met zes rechthoekige tweelichtvenstertjes. De gestucte, door schijnvoegen verlevendigde kopgevel van de rechter flank is grijs geverfd en heeft op de verdieping een hoog venster met meerruits ijzeren raam.

De achtergevel van deze rechter zijflank heeft aan de binnentuin een rondboogvormige doorgang met dubbele, rechtgesloten deuren en een stolpnaald onder rondboogvormig bovenlicht. Bovenlicht en deuren zijn geheel van smeedijzer. Links van de doorgang vier dubbele deuren met stolpnaald onder rondboogvormige bovenlichten in een geprofileerde, gemetselde omlijsting. Ter hoogte van de verdiepingvloer een reeks ijzeren roosvensters. Op de verdieping vijf getoogde zesruits schuiframen. De onderdorpels maken deel uit van een hardstenen cordonlijst. Gepleisterde gevelrand. De zuidwestelijke gevel langs de binnentuin is samengesteld uit verschillende soorten baksteen, die een lange bouwhistorie van dit bouwdeel verraden. Hierin staat een reeks ijzeren rondboogramen op de begane grond zowel als op de verdieping. De lange, ten opzichte van de straat ver terugliggende gevel bevat de voormalige museumingang. De gehele gevel heeft een gepleisterde plint. De entree met dubbele, rechtgesloten deuren is geplaatst in een brede zandstenen omlijsting met frontonbekroning. Boven de deur ligt een fries van vier rondboogvormige vensters met glas-in-lood. In het timpaan staat met vergulde letters "Dordrechts Museum" en zijn eikel- en eikenbladmotieven uitgehakt temidden van het wapen van de stad Dordrecht. Hardstenen drempel en neuten. Zandstenen latei, kalf en onderdorpel. Aan weerszijden van de entree staat een kruiskozijn met natuurstenen tussendorpel. Op de plaats van de rondboogvensters met T-ramen aan weerszijden hiervan bevonden zich oorspronkelijk de openslaande deuren van het gesticht. Tussen elke drie vensters staat een brede liseen. De gevel wordt beëindigd door een kroonlijst. Op de verdieping staat een reeks getoogde blinde vensters. Op de nok van het dak staan twee houten dakhuizen met zadeldak. Rechts van deze gevel en loodrecht hierop staat een korte dwarsvleugel. De achterzijde van het lange bouwdeel staat aan de Veststraat (huisnr. 15 en 17). De gevelwand heeft op de begane grond een vijftal blinde en acht met ijzeren ramen ingevulde rondboogvensters. In het linker deel van de gevel staat een dubbele paneeldeur met rechts ervan twee grote vensters met roedenverdeling, meer naar rechts staat een getoogde gevelopening met rechthoekige deur en drie vensters met roedenverdeling er rechts van. Op de verdieping een reeks van dertig blinde, getoogde ramen boven een doorlopende hardstenen waterdorpel. Aan de gevel zijn een aantal gietijzeren rozetankers bevestigd. De gevel wordt beëindigd door een eenvoudige houten lijst. Het rechter deel van deze museumgevel is waarschijnlijk de kopgevel van een voormalig pakhuis. Het betreft een symmetrische topgevel van het type tuitgevel. In de topgevel staan dubbele houten deuren onder drieruits bovenlicht. De entree is gevat in een houten, geprofileerde deuromlijsting. Aan weerszijden een meerruits, rondboogvormig venster met gepleisterde onderdorpels. Op de verdieping een hoge rondboogdeur met aan weerszijden twee rondboogvensters met ijzeren ramen. In de geveltop openslaande deuren onder een trek balk met aan weerszijden twee ronde ijzeren raampjes. In de gevel diverse ijzeren muurankers. Vlechtwerk langs de dakranden. De gevel heeft een gepleisterde plint.

De overige gevels aan de achterzijde van het museum staan aan een binnenplaats. De lange, loodrecht op de straat staande gevel bevat een reeks van tien dubbele glas-paneeldeuren onder rondboogvormig bovenlicht met twee

vertikale houten stijlen en geheel rechts een dichtgemetseld rondboogvenster. Hardstenen, gefreinde neuten. De kozijnen hebben uitgemetselde omlijstingen. Op de verdieping elf rondboogvensters met ijzeren ramen. Het zadeldak is bedekt met vernieuwde Hollandse pannnen en heeft zes dakkapellen met negenruits ramen en geprofileerde daklijsten. De hier dwars opstaande achtergevel van het direct aan de Museumstraat staande bouwdeel is voorzien van zes dubbele paneel-glasdeuren met middenstijl en roeden in bovenlichten onder getoogde boogtrommels met gietijzeren decoraties. Gestucte plint en uitgemetselde lijst boven de bovenranden. Gietijzeren rozetankers en op de verdieping met drie rondboogvensters met ijzeren ramen en twee keer drie kleine rechtgesloten vensters onder rollaag.

Waardering

Het museum, oorspronkelijk kranzinnigengesticht, is van algemeen belang vanwege de architectuurhistorische, de cultuurhistorische en de stedenbouwkundige en ensemblewaarde.

- Het gebouw is van cultuurhistorisch belang vanwege de diverse bijzondere functies die het heeft en heeft gehad en vanwege het grote belang van de aanwezigheid van dergelijke gebouwen in de historische binnensteden.
- Het gebouw is van architectuurhistorisch belang vanwege de bijzondere kenmerken, de afleesbare bouwgeschiedenis, en als een representatief werk uit het oeuvre van de Dordtse gemeentearchitect G.N. Itz.
- Het gebouw heeft stedenbouwkundige en ensemblewaarde door de visuele en functionele samenhang tussen de verschillende bouwdelen en als een monumentaal onderdeel van de historische binnenstad.
- Het gebouw is ook van belang vanwege de herkenbaarheid en de grote mate van gaafheid van het exterieur.
- Het gebouw heeft tevens zeldzaamheidswaarde vanwege de bijzondere functies die het heeft gehad.

Hoofdcategorie

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Subcategorie

Gezondheidszorg

Functie

Psychiatrische inrichting

Monumentnummer*: 522294

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 24 december 2001
Kadaster deel/nr: 82908/23

Complexnummer

522292

Complexnaam

Krankzinnigengesticht

*Woonplaats**

Dordrecht

*Gemeente**

Dordrecht

*Provincie**

Zuid-Holland

*Straat**

Museumstraat

*Nr**

40

*Toev.**

*Postcode**

3311 XP

*Woonplaats**

Dordrecht

Situering

Bij

Locatie

*Kadastrale gemeente**

Dordrecht

*Sectie**

H

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

4162

*Rijksmonumentomschrijving***

Inleiding

HEKWERK uit 1904 behorend bij het museumcomplex. Het hekwerk is geplaatst ten tijde van de verbouwing van het krankzinnigengesticht tot museum. De ornamentiek van de smeedijzeren hekken is stilistisch verwant aan de toentertijd in zwang zijnde Art Nouveau.

Omschrijving

De erfscheiding tussen de museumtuin en de straat bestaat uit een gemetselde borstwering met eveneens gemetselde hekpijlers en kolommen, waartussen de smeedijzeren hekken zijn bevestigd. De borstwering heeft een hardstenen plint en een eveneens met hardsteen afgedekte ezelsrug. De hekpijlers aan weerszijden van de twee toegangshekken hebben zandstenen koppen met driehoekige afdekstenen waarin 'MUSEUM' staat gegraveerd. De rechter toegangshekken staan voor een oprit naar de voormalige hoofdentree van het museum.

Waardering

Het hekwerk is van algemeen belang vanwege de cultuurhistorische, de architectuurhistorische en de ensemblewaarde.

- Het hekwerk is van cultuurhistorisch belang als een bijzondere erfafscheiding bij een gebouw met een bijzondere functie in de historische binnenstad van Dordrecht.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- Het hekwerk heeft architectuurhistorische waarde vanwege de voor de bouwtijd karakteristieke vormgeving en detaillering.
- Het hekwerk heeft ensemblewaarde door de visuele en functionele samenhang met de verschillende onderdelen van het museumcomplex.
- Het hekwerk is tevens van belang vanwege de herkenbaarheid en de gaafheid.

Hoofdcategorie

Voorwerpen op pleinen en dergelijke

Subcategorie

Erfscheiding(D)

Functie

Hek